

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 4 april 1932 kl. 11 f. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 7 riksdagsordningen samt till lag om ändrad lydelse av 12 och 25—28 §§ lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

Till konstitutionsutskottets handläggning hava båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten, den 19 februari 1932 dagtecknad proposition, nr 104, däri Kungl. Maj:t dels till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlagt nedan intagna förslag till ändrad lydelse av § 7 riksdagsordningen, dels ock föreslagit riksdagen att, under förutsättning att ändring av riksdagsordningen i överensstämmelse med nyssnämnda förslag varder av riksdagen i grundlagsenlig ordning beslutad, antaga likaledes nedan intagna förslag till lag om ändrad lydelse av 12 och 25—28 §§ lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till det vid propositionen fogade utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden den 19 februari 1932.

Enligt § 7 mom. 4 riksdagsordningen skall, för den händelse i en valkrets ledamot av första kammaren avgår före åttaårsperiodens slut och valkretsen alltjämt är berättigad till den lediga platsen, ledigheten fyllas på sätt i vallagen stadgas, d. v. s. genom ny sammanräkning av de förut avgivna rösterna. Sammanräkningen verkställles inom det parti för vilket den avgångne blivit vald, eller, där han valts för mer än ett parti, inom det parti, från vilket plats först tilldelats honom. Är åter i angivna fall till följd av verkställd tioårsreglering annan valkrets berättigad till den lediga platsen, företages icke ny röstsammanräkning i denna senare krets utan skall enligt mom. 6 i samma paragraf nytt val förrättas. Skall vidare plats, när åttaårsperioden för en valkrets tilländalupit, övergå från denna till valkrets inom annan grupp, anställles enligt mom. 5 i paragrafen likaledes nytt val för platsens besättande i den senare valkretsen.

Konstitutionsutskottet har i memorial, nr 29, till 1930 års riksdag framhållit, att den nämnda i § 7 mom. 6 riksdagsordningen upptagna bestämmelsen om nytt vals förrättande icke vore ändamålsenlig. Tillsättandet av den lediga platsen syntes nämligen i detta fall, liksom där platsen stannade inom valkretsens, kunna ske genom ny röstsammanräkning. Genom den nuvarande ordningen lede den proportionella principen faktiskt intrång, i det att utan tvingande skäl nyval ägde rum för tillsättande av en ledig plats. Härtill komme, att ur praktisk synpunkt vore av värde, att en extra valförrättning undvekes. Då utskottet sålunda funne en ändring av angiven art påkallad, föreslog utskottet riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om verkställande av utredning i frågan. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen (riksdagens skrivelse nr 248).

Departementschefen har vid anmälan av denna skrivelse enligt det till propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden bland annat framhållit, det vara av vikt, för att proportionalismens idé skall komma till sin rätt, att det antal representanter, som utses vid varje särskilt val, icke vore allt för ringa. Den nuvarande ordningen för fyllande av uppkommen ledighet inom första kammaren syntes vid sådant förhållande föga ändamålsenlig, såvitt därigenom nyval erfordras för besättande av ledig plats. Där så lämpligen kunde ske, borde därför nytt val för fyllande av uppkommen ledighet undvikas. Nyval syntes departementschefen utan olägenhet kunna ersättas av ny röstsammanräkning såväl i det av konstitutionsutskottet anmärkta fallet, då efter riksdagsmans avgång i förtid ledig plats skall tillfalla annan valkrets, som för det fall, att vid slutet av åttaårsperiod för viss valkrets plats därifrån skall övergå till valkrets inom annan grupp.

En foljdriktig tillämpning av proportionalitetsprincipen kräver, att, även för det fall att ledig plats övergår till annan valkrets, den proportionalitet, som kommit till uttryck vid där hållet val, får göra sig gällande jämväl vid besättande av nytillkommen plats. Nytt val för fyllande av uppkommen ledighet inom första kammaren synes lämpligen kunna undvikas både i det av konstitutionsutskottet vid 1930 års riksdag anmärkta fallet och i det av departementschefen därutöver framhållna fallet. Utskottet förordar därför en revision av gällande bestämmelser angående sättet för fyllande av uppkommen ledighet inom första kammaren i av departementschefen angiven omfattning.

Mot de i propositionen föreslagna lagtexterna har utskottet ingen annan erinran att göra än att utskottet funnit sig böra förordas ett förtydligande tillägg i den föreslagna 26 § andra stycket lagen om val till riksdagen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- 1) att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag till ändrad lydelse av § 7 riksdagsordningen, måtte såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Förslag

till

ändrad lydelse av § 7 riksdagsordningen.**§ 7.**

1. Valkretsarna indelas — — — fastställas i vallagen.
2. Varje år — — — stadgas i vallagen.
3. Har Konungen — — — valkretsen tillhör.
4. Har i en valkrets riksdagsman avgått före åttaårsperiodens slut, eller skall plats, när åttaårsperioden för en valkrets tilländalupit, övergå från denna till valkrets inom annan grupp, besättes platsen på sätt i vallagen stadgas för tiden intill utgången av den åttaårsperiod, för vilken val senast hållits i den till platsen berättigade valkretsen; dock att, där platsen redan är tillsatt för tid efter löpande året, besättandet skall ske allenast för tiden till årets slut.

2) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag till lag om ändrad lydelse av 12 och 25—28 §§ lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, för sin del måtte i anledning av sagda förslag, under förutsättning att ändring av riksdagsordningen i överensstämmelse med utskottets här ovan under 1) gjorda hemställan varder av riksdagen i grundlagsenlig ordning beslutad, antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Förslag

till

L a g**om ändrad lydelse av 12 och 25—28 §§ lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.**

Härigenom förordnas, att 12 och 25—28 §§ lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen, av vilka lagrum 26 § ändrats genom lag den 17 juni 1921 (nr 316), skola, 12 och 26 §§ i nedan intagna delar, erhålla följande ändrade lydelse:

12 §.

1. Utgör landstingsområde egen valkrets, förrättas val till första kammaren, som grundar sig å stadgandena i § 7 mom. 2 riksdagsordningen, av landstinget vid lagtima möte; skall val äga rum på grund av föreskrifterna i § 7 mom. 3 eller 4 riksdagsordningen, sammanträder landstinget till urtima möte.
2. Omfattar valkrets — — — utsedd elektor.
3. Tillhöra landstingsområden — — — nämnda mom. sägs.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

4. Utgör stad — — — 2 mom. sägs.
5. För deltagande — — — landstings möte.

25 §.

Fullmakt för vald riksdagsman underskrives av valförrättaren jämte två av valmännen. Sådan fullmakt skall hava följande lydelse:

»I kraft av det riksdagsmannaval, som i» N.N. »valkrets blivit den — — — (dag, månad, år) — — — förrättat, varder» N.N. »härigenom befullmäktigad att för en tid av åtta år, räknade från och med den 1 januari nästkommande år,» (eller, där valet skett på grund av § 7 mom. 3 eller 4 riksdagsordningen: »för tiden till den 1 januari år — — —») »vara ledamot av riksdagens första kammare.» Ort och tid.

26 §.

Har riksdagsman — — — angivna grunder.

Är i nu nämnt fall annan valkrets berättigad till den lediga platsen, eller skall plats, när åttaårsperioden för en valkrets tilländalupit, övergå från denna till valkrets inom annan grupp, varder för platsens besättande i den därtill berättigade valkretsen ny röstsammanräkning verkställd vid offentlig förrättning, som nyss sagts. Förrättningen hålles i förra fallet så snart ske kan och i senare fallet under september månad det sista året i nämnda åttaårsperiod. Röstsammanräkningen skall avse i valkretsen jämlikt § 7 mom. 2 eller 3 riksdagsordningen hållet val, gällande för tid för vilken platsen enligt mom. 4 samma paragraf skall besättas, och verkställas enligt de i 19—22 §§ angivna grunder så som om den utgjorde fortsättning av den ursprungliga sammanräkningsförrättningen och ytterligare en plats skolat därvid tillsättas. Där den, som efter vad nu sagts skulle hava erhållit platsen, redan blivit vald till ledamot av kam-maren eller avlidit eller eljest ej längre är valbar, tillerkännes platsen den, vars namn kommer närmast i ordningen inom det parti, platsen tilldelats.

Är i nu nämnt fall annan valkrets berättigad till den lediga platsen, eller skall plats, när åttaårsperioden för en valkrets tilländalupit, övergå från denna till valkrets inom annan grupp, varder för platsens besättande i den därtill berättigade valkretsen ny röstsammanräkning verkställd vid offentlig förrättning, som nyss sagts. Förrättningen hålles i förra fallet så snart ske kan och i senare fallet under september månad det sista året i nämnda åttaårsperiod. Röstsammanräkningen skall avse i valkretsen jämlikt § 7 mom. 2 eller 3 riksdagsordningen hållet val, gällande för tid för vilken platsen enligt mom. 4 samma paragraf skall besättas, och verkställas enligt de i 19—22 §§ angivna grunder så som om den utgjorde fortsättning av den ursprungliga sammanräkningsförrättningen och ytterligare en plats skolat därvid tillsättas. Där den, som efter vad nu sagts skulle hava erhållit platsen, redan blivit vald till ledamot av kam-maren för valkretsen eller avlidit eller eljest ej längre är valbar, tillerkännes platsen den, vars namn kommer närmast i ordningen inom det parti, platsen tilldelats.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Efter avslutande av sammanräkning, som i denna paragraf avses, skola valsedlarna åter inläggas under försegling.

27 §.

Vid förrättning, som i nästföregående paragraf avses, skall Konungens befallningshavande i protokoll upptaga de föreliggande omständigheterna samt vilken på grund därav skall inträda såsom ledamot av kammaren. Sedan detta protokoll vid förrättningen upplästs, utfärde Konungens befallningshavande omedelbart fullmakt för den sålunda utsedde. Sådan fullmakt skall, allt efter som utseendet skett vid förrättning enligt 26 § första eller andra stycket, hava nedan intagen lydelse:

»Sedan» N. N. »blivit för» N. N. »valkrets utsedd till ledamot av riksdagens första kammare för en tid av åtta år, räknade från och med den 1 januari år — — —,» (eller, där den avgångne blivit utsedd jämlikt § 7 mom. 3 eller 4 riksdagsordningen: »för tiden till den 1 januari år — — —») »men denna plats blivit ledig, har vid förrättning enligt 26 § första stycket lagen om val till riksdagen» N. N. »blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari år — — —; varom detta länder till bevis och fullmakt.» Ort och tid.

»Sedan plats i riksdagens första kammare övergått från» N. N. »till» N. N. »valkrets, har vid förrättning enligt 26 § andra stycket lagen om val till riksdagen» N. N. »blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari år — — —;» (eller, där inträdet skall ske först vid ingången av nästkommande år: »från och med den 1 januari år — — — till den 1 januari år — — —;») »varom detta länder till bevis och fullmakt.» Ort och tid.

28 §.

Finnes vid sammanräkning, som i 26 § avses, å därvid för varje särskilt fall ifrågakommande valsedlar icke namn å någon, som enligt givna regler kan inträda såsom ledamot av kammaren å den lediga platsen, då skall nytt val anställas för platsens besättande.

Omfattar valkretsen landstingsområden, tillhörande olika län, skall Konungens befallningshavande, som förrättar röstsammanräkningen, hos Konungen anmäla behovet av nytt val för platsens besättande.

Denna lag träder i kraft den dag, då riksdagens beslut, varigenom riksdagen bifallit Konungens förslag till ändrad lydelse av § 7 riksdagsordningen, varder i grundlagsenlig ordning hos Konungen anmält.

Stockholm den 4 april 1932.

På konstitutionsutskottets vägnar:

C. A. REUTERSKIÖLD.

Närvarande: herrar *Reuterskiöld, Sävström, Thulin, David Bergström, greve Spens, G. W. Hansson, Sundberg, Mellén, Valfrid Eriksson, Larsén, Akerberg*, Magnusson i Tumhult*, Gustafson i Kasenberg, Borg, Anderson i Norrköping*, Olsson i Mora*, Fast, Petersson i Broaryd, Björck i Kristianstad och Brännberg.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Sävström* och *Fast*, som ansett att utskottet bort avstyrka propositionen.
